

přímo o trolling. Třeba v básni „(L)hár“, která sestává ze dvou řádek: „(J)eden čas / dvě místa“ (s. 25) V básni „(V)ěc“ je sdílnější: „(N)edávej mi to / k čemu to je? / já už to u sebe nechci / hele fakt ne / fakt [...]“ (s. 48). A tak dál. Básni tvořených emotivním zásekem je v *Problémech* víc. Upomínají na Pavla Novotného, který sice není slamer, ale experimentátor se zvukovým záznamem hlasového projevu ano. Takže vlastně slamer, ale slam poetry se vůči jen tak volně poletujícím zvukovým vlnám vymezuje.

Paranoidní dualita

Koryta podobně jako Těsnohlídek neposouvá texty k pointě, která by zazvonila jako kladivo po odevzdaném pádu na kovadlinu. Setrvává v problému. Zastírá čtenáři, co činí za rohem. Svět v obzorem je přítomný jenom jako všudypřítomná paranoia. (To je vlastně svým způsobem poezie.) Z jeho básni nevzlíná emoce, jak tomu je u Těsnohlídky, zůstává u upřímně a ostře formulovaného experimentu. Sportovní aerobik. „(M)ožná / to nejde jinak // možná / to nejde jinak než takhle // možná / to nejde jinak / aby nás nikdo neviděl / aby nás nikdo neslyšel / aby o nás nikdo nevěděl // možná / to nejde jinak

// možná / to nejde jinak než takhle // možná / to nejde jinak než takhle / aby o nás nikdo“ (s. 33).

V první básni sbírky „(H)oří to“ se Koryta omezuje na pár řádků: „(A) / já se dívám / jak to hoří“ (s. 10). Texty se prolínají protiklady dlouhého a krátkého, symbolického a litanického. Symbolické se dělí na archetypální protiklady, dualitu. „(A)ni slunce / ani tma / tu nejsou doma!“ (s. 34). „(J)ednomu hlas / druhému ticho“ (s. 35). „(T)y mluvíš / já poslouchám // ty mlčíš / já poslouchám“ (s. 38) Čtenář bezděčně šátrá do knihovny po Čalounikovi (2019), poslední sbírce Brňáka Tomáše Přidala, aby se osvěžil chytrým nonsensem. Nelogické sny mají tu funkci, že ulevují přeucenému mozku. „(P)oprav: přežít / podruhé: prožít“ (s. 16).

Ve strohém konstatování banality všedního dne připomíná jiného Brňáka Karla Škrabala: „(J)e nám líto / ale tento obsah / je dostupný / jen pro určitý okruh uživatelů / do kterého nepatříte“ (s. 14). Dalším protikladem v Korytově poezii je využití modelu otázek a odpovědí jako v básni „(T)ohle není Casablanca“: „(O)na a hudba? bez publika / společná píseň? utopie / vzpomínky? v tichu [...]“ (s. 28).

Generace odkazů

Pod grafickou podobou sbírky je podepsaný Tomáš Kús spolu s Michalem Pytlíkem. Kúsovy sbírky, ať už autorsky, nebo nakladatelsky, vždycky vkusně, minimalisticky ztvárňují ono antislamové ztišení. Sám Kús se po nesmělém slamovém pokusu ztišil navěky. Nechal slam křiklounům a nadále jim vytváří jen platformu. Pro *Fotogenické problémy* zvolil šedý cover se čtyřmi fialovými kolečky zformovanými do kosočtverce. Hravost, snaha o více poloh. Obal je příjemný na omak, ale uvnitř jsou stránky tvrdé, bílé a lesklé jako stránky lifestylového magazínu za stovku. K poezii to moc nejde, ale ke Korytově razantní doslovnosti možná ano. „(K)aždou noc / se mi o tobě zdá // nemůžu říct / že by mi to vadilo // aspoň někde / s tebou můžu být / aspoň někde“ (s. 42).

Promyšleným rytmem slov a obrazů vyniká báseň „(P)řed půlnocí“, tip pro almanachy: „(V) popelníku / hora beze jména / na ubruse / mapa krajiny kterou nikdy nikdo / nenavštíví // kdybyš / teď přišla / všechno by se změnilo // ve vedlejší místnosti / symfonie hracích automatů / u stolu absence pikového esa [...]“ (s. 39). V básni „(Ú)plně všechno to všechno“ si hraje s přívlastky: „(Ú)plně všechno to

/ hořký / kyselý / slaný / temný // úplně všechno to / zlý / krutý / bolestivý / nepříjemný [...]“ (s. 57). Tato báseň symbolizuje slabinu slamu – jeho orientaci na vnějšík slov, rozptýlenost významy, fascinaci rétorickým proudem mysli, neschopnost z něj vystoupit do něčeho strídmejšího. Leda ho zpětně popřít a rozsekat, případně vyzdvihnout.

Je to možná problém celé generace vyrůstající ve vizuálním smogu, neschopné se zklidnit, zasítěné v nekonečném progresu/regresu odkazů, marně snící o nějakém původním smyslu, přítomnosti. Spíš než fotogenický problém je to problém slepé skvrny. (Slepá skvrna je místo na sítnici oka, kde zrakový nerv ústí do oční bulvy a ještě není rozvětven na jemná nervová vlákna opatřená elementy citlivými ke světlu. To znamená, že v nich nejsou světločivě buňky.) Vystoupit ze stereotypů pak dokáže jen do výtržnické dada hravosti nebo rovnou zapomenutí ve stylu filmu *Into the Wild* (Útěk do divočiny). Koryta se ale tímto fenoménem nenechá jen vláčet, dokáže do něj i tnout. Vyfotit ho. Mezi řádky vsazuje pódiový křik a frenetičnost. Dosahuje osobité syntézy básníka a slamera. ■

UČEBNICE ŠVÉDŠTINY JAKO ŠALIVÁ PSYCHOTERAPIE, OPROTÍ BEZCHYBNÝM STALINOVÝM SPISŮM ALE SE DVĚMA CHYBAMI

Kristina Májová: O ostatních nevím nic
Host, Brno 2020, 336 s.

Josef Prokeš

ději moje dcera na podobnou rodičovskou otázku. „Co bylo ve škole?“ – „Nic!“

Vůbec musím Kristinu Májovou pochválit za minuciozní ženské nazírání třeba zde malých dívenek, pozorovaných matkou Janou: „Horlivost prvňáček a druhaček v růžovém oblečení, barevné sponky a pevně utažené copánky od maminky; vytáhlé třetačky a čtvrtáčky se špatně namalovanými nehty tyčící se nad hlavami svých spolužáků; pátačky, co jsou nejlepší kámošky, tulí se k sobě a sedí si na klíně.“ Pak Jana poslouchá hovory starších žákyň, a když od nich poprvé slyší to naše slavné prezidentské slovo „kunda“, úplně ji z toho zabolí v krku jako polknutí při angíně: „Ty vole, to není jeho holka, to je spíš taková jeho píchačka,“ nebo: „Prej mu ho kouřila v čajovně, pod stolem.“

Kdybych si nezjistil, že Kristina Májová vystudovala scenáristiku, hádal bych na psychologii s diplomkou z vývojové psychopatie. Diagnóza protagonistky je koneckonců tu a tam kradí udrobována mezi řádky textu: „I ona, s omezenou sociální inteligencí, ví...“ Jinde však hrdinka v konverzaci se spolužačkou obmyslně balancuje s pozoruhodnou sociální prozíravostí: „Já když mám krámy, tak musím jíst sladký. Mám normálně dojem, že mi upadne celý spodek.“ Alice přemýšlí, co se k tomuto tématu dá říct. Lidé na historku reagují tak, že zmíní, co podobného zažili oni.“ Její – podle mého nesporně – sociální kompetence mě ale jinde docela pobavily: „Lesbyšou! zakřičí Jakub nadšeně, ostatní se přidávají. Alice si jde sednout a přemýšlí o tom, jak to, že byl Karolínin jazyk tak studený. Průměrnou teplotu mají přece všichni plus minus stejnou.“ A o několik stránek dál: „Alice sleduje svoje spolužáky. Pohlavně jsou již všichni dospělí, pomyslí si.“

Čtenářské trápení se švédskými překlady však v knize netrvá ani jako láska k jedné slečně; dívenka Alice se po čase rozmluví i po našem a my se můžeme soustředit na další postavy románu. Ovdovělá matka Jana již byla zmíněna, složitě prokomponovaná babička Olga dosud ne: „Nejradši má chvíle v supermarketu, projíždí s vozíkem dlouhými uličkami a podle zlevněných potravin vybírá, co bude k obědu.“ Tímhle důchodcovským klišé jsem vás záměrně disgustoval, aby následně o to razantněji vyznělo konstatování, že postava babičky Olgy je psychologicky i kompozičně překvapivě komplikovaná, a to ku prospěchu věci. Autorka matku i babičku někdy nazývá křestními jmény Jana a Olga, jindy jsou pro čtenáře pouze matkou a babičkou, což je však motivované, nikoli náhodné, jak posléze poznáme. Podobně jako babiččina „nevyžvaná živýkačka“. Nebo jako její podivínská motivace potřeby mít čisté spodní prádlo: „Vždyť seš holka, musíš být jako ze škatulky... co kdyby tě dneska srazilo auto?“ Alice tuto logiku nikdy nepochopila. Olga to říká pravidelně. Je to asi věc, co ji děsí nejvíc na světě, že by nějaký cizí záchranář viděl, že má zaprané spodní prádlo. Alice to bere tak, že pokud by ji srazilo auto, byla by celá od krve, a pochybuje, že by si někdo všiml drůy na ponožce, do rakve by ji zřejmě převlékli a pak zpopelnili.“

Nepřítomný otec hrdinky je v románu přítomen pouze fiktivně, Alice jej rituálně krmí a svléká se do naha, když Mu něco slibuje. Je v textu označován zájmenem zdůrazněným verzálkou a Sigmund Freud by nám o něm pověděl víc. Postoj hrdinky k Němu se během románu mění a tyto po freudovsku „hlubinně“ motivované změny ovlivňují její prožitky a chování. Skvělá je postava spolužáka Marcela se všemi jeho hlodavci. Takhle například autorka trochu zlomyslně konfrontuje naivní dětskou motivaci s nevyslovenou motivací dospělou: „Kéž by mu máma místo jablek koupila třeba tři myšky. Krmil by je a pak vypustil do přírody na chalupě, jako to udělali s myšáčkem Pikem, když mu za uchem vyrostla taková velká lysá boule. Maminka říkala, že ho vykrmili dost, aby přežil zimu.“ Marcelovo šikanování od jeho staršího bratra nebo Marcelova naivní láska ke Karolíně, to všechno jsou silné čtenářské momenty, které nám utkví v paměti. Z mého hlediska poněkud jarmarečně vyznívá figura staršího písničkáře Tomáše Těšitele (nomen omen), do kterého je Alice pubertálně zamilovaná. Avšak recenze v bulváru by právě výše jmenovaného vyzdvihla, neboť proti gustu žádný dišputát.

Někdy jsem byl jako čtenář na rozpacích, jestli autorka ironizuje, anebo to myslí vážně. Ale právě ta nejednoznačnost mi přišla milá a provokující: „Večer spolu Jindra a Libor leží na pokoji, natažení na postelích, vdechují lehkou vůni dřeva z obložení chaty. Vzali si eseje od dětí a opakovaně si je pročítají. Usínají spokojeni s tím, že jejich práce má smysl, že se podílejí na tom, aby třídy lépe fungovaly. Zhasnou však brzy, zítra jim přijíždí další turnus.“ Vlastně ne, tyhle dva potapané instruktory spisovatelka vážně myslit nemůže. I když, co já vím, pedagogické fakulty plodí i takové instruktory.

Celé to *Májové čtení* se zpočátku rozjíždí depresivně, s jakousi jedovatou bizarností, a usadí se to až někdy kolem šedesáté strany. Teprve tam se jaksepatří večteme, nějak podobně nás za fusekli ze začátku tahá třeba John Irving. Pak už to ale jede jak husitské vozy z kopce. Vychutnáváme si sugerování autenticity příběhu přesnými datacemi času, akurátním určením rozměru a počtu nebo třeba několikanásobným využitím básně o hlehu. Případně se potěšíme trefnými psychologickými postřehy: „Švestky v květnu? To je jak z té pohádky, zasměje se Jana. Alice přemýšlí, zda to v té pohádce mohlo být tak, že macecha a zlá sestra už zkrátka nemohly vystát Maruščinu dobrotu, chtěly od ní mít aspoň na chvíli klid, a tak ji poslaly v lednu pro jahody – jen aby neuklízela a neprozpěvovala si, aby v jejich stavení bylo aspoň na chvíli ticho.“

Přemýšlím, jak by román asi vypadal, kdyby byl namísto vševedoucí er-formy napsán ich-formou. Nynější bezpříznakový spisovný jazyk vyprávění by nabyl emotivní štatnatosti ve stylisticky odlišených promluvách jednotlivých postav, získal by na enigmatičnosti, jenomže celý příběh by byl čtenářsky komplikovanější. Podle mého názoru by mu to ale neškodilo, právě naopak. Vždyť ani nyní

to není selanka nějaké současné Vlasty Javotické pro mírně pokročilé.

Před několika dny mi při studiu vypadl z tlusté knihy lísteček, na kterém bylo vytištěno: „Prosíme čtenáře *Stalinových spisů* o laskavé upozornění na jakékoli chyby a omyly v textu. REDAKCE NAKL. SVOBODA, PRAHA II. NA FLORENCI 13.“ Něco jsem tam opravdu našel, ale laskavě upozornit jsem si nedovolil. Hosta se ale nebojím. Takže abych jeho redaktorům ukápnul dvě kapky blínu do kafe, laskavě upozorňuji, že na straně 99 jim vypadlo slovo „zapotřebí“ („Stejně jí už brzy nebude zapotřebí, až se jí po antikoncepci prsa zvětší...“) a na straně 315 chybí „-ho“ („...jako tep nějakého parazitického zvířete...“).

Prvotinu Kristiny Májové jako celek považuji – na rozdíl od předchozích spisů J. V. S. – za zdařilou a do budoucna slibnou. Je to psychologizující introspektivní záležitost; nápaditá, vkusná, čtivá. Neaspiruje na to stát se průlomovým milníkem české prózy. Není prvoplánově vtipná, není pro blbý. Je to zkrátka dobrá knížka, ve které si s gustem počtete. ■

Jedna z metod léčby psychických obtíží spočívá v tom, že se pacient ze svého trápení vypíše. Prózou nebo verši. A divili bychom se, kolik krásné literatury bylo takto počato. Namátkou uvedu třeba dnes již promlčenou knížku *No more* Radka Olšanského (Sursum, 1996), kterou jsem tehdy osobně naordinoval a posléze redigoval (jméno autora je pochopitelně pseudonym).

Vzpomněl jsem si na to hned při začtení do debutového románu Kristiny Májové. Když v něm batolecí protagonistka Alice po předlouhém vývojově patologickém mlčení namísto našeho domácího řuňutuťu začne se zpožděním konečně žvatlat čímsi imbecilním, v čemž ale její ovdovělá matka posléze rozpozná švédštinu. Jak a kde dcera k té exotické švédštině přišla, to neprozradím, ale diví se tomu po maturitě i její švédští zaměstnavatelé. Matka se tedy tu švédštinu učí, aby si s dcerou vybudovala ostatním nesrozumitelný komunikační most (když už nechci použít výrazu „komunikační kanál“). Tenhle jejich tajný jazyk je po každé promluvě opatřen českým překladem: „Alice jí o tom, co se ve škole děje, nic neříká. „Bro,“ (Dobře) odpovídá na to, jak se tam měla. Jana si tak skládá Alicin život z útržků rozhovorů jejich vrstevníků.“ Podotýkám, že zde je Alice už devět let. A vzpomínám s pobavením, jak jsem v jejím věku zodpovídal já sám a poz-

TVAR INFORMUJE

Vydává nakladatelství Druhé město.

TVAR INFORMUJE

Vydává nakladatelství Paper Jam.